

On the move: staat voortgezet gelijkwaardig ouderschap aan verhuizing in de weg?

Wendy Schrama¹ en Machteld Vonk²

1. Inleiding

De verhuizing van een ex-partner na een echtscheiding heeft in de regel ingrijpende gevolgen voor de driehoeksrelatie waarin beide ex-partners en het kind tot elkaar staan. Waar het op aankomt, is de vraag hoe een verhuizing de mogelijkheden om een band op te bouwen of te onderhouden met beide ouders, en breder, met beide families, beïnvloedt. Deze moeilijke gevallen worden aan de rechter voorgelegd, die hierover van geval tot geval een beslissing moet nemen. In deze bijdrage wordt aan de hand van literatuur- en rechtspraakonderzoek nagegaan wat de stand van zaken is op dit terrein. In eerste instantie wordt gekeken of er een onderscheid is vast te stellen tussen zaken vóór en na de beslissing van de Hoge Raad inzake de Zwitserse verhuizing en welke factoren een rol spelen bij de belangenafweging. Daarna gaat speciale aandacht uit naar de vraag welke betekenis de Wet Bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding voor dit vraagstuk heeft en of dat wenselijk is.³

2. De stand van zaken

2.1 Eerder onderzoek

In een tweetal artikelen is recent een analyse gemaakt van de rechtspraak omtrent de mogelijkheid tot verhuizing na scheiding.⁴ In het artikel van Groenleer wordt de stand van zaken tot aan de Zwitserse verhuizing besproken. Groenleer concludeert dat de onderzochte rechtspraak zeer casuïstisch is en dat het moeilijk is algemene regels te formuleren. Toch komt ze tot de volgende voorzichtige conclusies. Waar geen co-ouderschapsregeling bestaat en de verzorgende ouder met de kinderen binnen Nederland wil verhuizen, zal dat over het algemeen worden toegestaan. Bij verhuizingen naar het buitenland ligt het genuanceerder. Uit de elf door Groenleer onderzochte uitspraken van na 2000 heeft ze een viertal criteria gedestilleerd die een belangrijke rol spelen bij het verhuizingsvraagstuk:

1. de inhoud en de frequentie van het contact tussen het kind en de vader mag niet onacceptabel gereduceerd worden als gevolg van de verhuizing;

¹ Wendy Schrama is als universitair hoofddocent/onderzoeker familierecht verbonden aan het *Utrecht Centre for European Research into Family Law* (UCERF) van het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht, Universiteit Utrecht. Deze bijdrage is tot stand gekomen dankzij een VENI-subsidie van NWO.

² Machteld Vonk is als universitair docent/onderzoeker familierecht en rechtsvergelijking verbonden aan het *Utrecht Centre for European Research into Family Law* (UCERF) van het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht. Deze bijdrage is tot stand gekomen dankzij subsidie van het NWO.

³ Wet van 27 november 2008, *Stb.* 2008, 500, tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met het bevorderen van voortgezet ouderschap na scheiding en het afschaffen van de mogelijkheid tot het omzetten van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap (Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding).

⁴ E. van Blokland, *Gebonden tegen wil en dank: Verhuismoeders en omgangsvaders*, in: K. Boele-Woelki e.a., *Actuele ontwikkelingen in het familierecht*, Derde UCERF-bundel, *Ars Aequi Libri* 2009, p. 27-42; M. Groenleer, *Handleiding bij verhuizing met kinderen na scheiding*, *EB* 2008, p. 79-83. Vgl. ook C. Jeppesen-De Boer, *Joint parental authority: A comparative legal study on the continuation of parental authority after divorce and the breakup of a relationship in Dutch and Danish law and the CEFL principles*, *Antwerp: Intersentia* 2008.

2. het moet redelijk vastliggen hoe het leven van de moeder en het kind er in het buitenland gaat uitzien. Een goede voorbereiding en een weloverwogen beslissing om te verhuizen zijn hierbij van groot belang;
3. de ouder die met de kinderen verhuist moet er alles aan doen om de gevolgen van de verhuizing voor het kind, ook in relatie tot de andere ouder, te beperken;
4. hoe slechter de communicatie tussen de ouders, des te kleiner de kans dat de rechter een verhuizing niet in het belang van het kind zal achten.

Slechts in drie van de elf onderzochte zaken werd toestemming tot verhuizing naar het buitenland verleend. In deze gevallen speelde het feit dat het kind aan een expat-leven was gewend en met de verhuizing instemde een rol of pleitten de andere factoren in het voordeel van de moeder, wat opwoog tegen het feit dat er door de verhuizing aanzienlijk minder contact tussen vader en kind zou zijn.⁵

Een van de elf door Groenleer onderzochte zaken waarin geen toestemming werd verleend betreft de Zwitserse verhuizing. In deze zaak ging het om een moeder die naar Zwitserland wilde verhuizen met de kinderen. De Hoge Raad bepaalde dat het niet zo is dat het belang van het kind bij geschillen over gezamenlijke gezagsuitoefening altijd zwaarder weegt dan andere belangen. De rechter zal bij zijn beslissing alle omstandigheden van het geval in acht dienen te nemen, wat er in voorkomend geval ook toe kan leiden dat andere belangen zwaarder wegen dan het belang van het kind, hoezeer ook dat belang een overweging van de eerste orde dient te zijn. Het hof heeft door in zijn beslissing niet uitdrukkelijk het nieuwe huwelijk van de moeder met haar in Zwitserland wonende echtgenoot, haar zwangerschap en de gevolgen van die beide omstandigheden voor de bestaande gezinssituatie in zijn afweging te betrekken, deze maatstaf miskend, dan wel zijn beslissing onvoldoende gemotiveerd.⁶ Na verwijzing overweegt het Hof Arnhem⁷ dat het belang van de moeder om een nieuw gezin te kunnen vormen met haar nieuwe partner en haar drie kinderen zwaarder weegt dan het belang van de vader om de kinderen in Nederland te laten wonen. Bovendien hebben de kinderen inmiddels behoefte aan duidelijkheid omtrent hun toekomstige woonplaats, die het snelst wordt geboden als de moeder toestemming krijgt te verhuizen. Het feit dat de moeder bereid is een ruime omgangsregeling aan de vader te bieden en daarbij de nodige flexibiliteit te betrachten, speelt hierbij een rol.

Het artikel van Van Blokland betreft zowel de periode voor de uitspraak van de Hoge Raad als de periode kort daarna. Van Blokland trekt op basis van de rechtspraak voorafgaand aan de Zwitserse verhuizing een aantal conclusies. Met betrekking tot nationale verhuizing concludeert ze dat waar de voorgenomen verhuizing de frequentie van het contact of de zorgverdeling beïnvloedt, de rechter geen toestemming zal geven voor een wijziging van de verblijfplaats.⁸ Bij een voorgenomen verhuizing naar het buitenland zal de rechter eerder toestemming geven aan de verzorgende ouder om met de kinderen te verhuizen wanneer er tijdens de relatie sprake was van een traditionele zorgverdeling.⁹ Waar sprake is van een co-ouderschapsregeling, zal de rechter zelden toestemming geven tot een verhuizing naar het buitenland.¹⁰ Op grond van de jurisprudentie na de Zwitserse verhuizing concludeert Van

⁵ Groenleer, p. 83.

⁶ HR 25 april 2008, *NJ* 2008, 414. K. Boele-Woelki, *Umzug von Kindern aus den Niederlanden in die Schweiz: die niederländische Perspektive*, *FamPrax* 2009, pp. 381-396.

⁷ Hof Arnhem 30 juli 2008, *LJN* BG2507.

⁸ Van Blokland, p. 30.

⁹ Van Blokland, p. 32.

¹⁰ Van Blokland, p. 33.

Blokland dat er een bredere belangenafweging wordt gemaakt, waarin ook de belangen van de ouder die met de kinderen wil verhuizen worden meegewogen. Dit heeft er toe geleid dat er sindsdien vaker toestemming is gegeven tot verhuizing.¹¹

2.2 Huidige stand van zaken

Om de huidige stand van zaken goed te kunnen duiden, hebben we een onderzoek uitgevoerd naar de gepubliceerde jurisprudentie na april 2008 van hoven en de Hoge Raad. Het gaat om zeven uitspraken, waarvan één beslissing een verhuizing binnen Nederland betreft en de overige zaken verhuizing naar het buitenland.

Bij het Hof Amsterdam werd door de moeder een verzoek tot toestemming ingediend voor een verhuizing naar Spanje met een twaalfjarig kind dat na de zomer naar de middelbare school zou gaan.¹² De tweede partner van de vrouw, met wie zij inmiddels tien jaar samenleefde, kwam uit Spanje en kon daar het bedrijf van zijn ouders overnemen. De moeder en haar partner hadden al langer het plan naar Spanje te verhuizen, maar dat uitgesteld vanwege de kinderen, van wie de oudste nu meerderjarig was en voor wie zij hun huis in Nederland aanhielden. Het hof geeft de moeder toestemming om te verhuizen, waarbij groot belang wordt toegekend aan het feit dat de verhuizing zorgvuldig en zeer tijdig voorbereid is, waarbij rekening is gehouden met de belangen van de kinderen. Daarnaast is een goed voorstel opgesteld door de moeder voor omgang tussen het kind en de vader na verhuizing van vier dagen per maand. Het kind had te kennen gegeven mee te willen verhuizen en de band met zijn stiefvader en diens Spaanse familie was goed.

In de zaak die werd voorgelegd aan het Hof Den Haag lagen de feiten als volgt.¹³ De moeder wilde verhuizen naar Istanbul met twee kinderen van negen en vijf jaar oud. De ouders zijn hier komen wonen als expats, spreken geen Nederlands en hun familie woont niet in Nederland. De kinderen worden internationaal opgevoed. De vader heeft een nieuw gezin gevormd met een partner, een gezamenlijk kind en vier kinderen van de nieuwe partner. Hij heeft zich inmiddels definitief in Nederland gevestigd. Rekening houdend met hun leeftijd en opvoeding zullen de kinderen weinig moeite hebben om te wennen op een nieuwe internationale school in Istanbul en om daar hun sociale contacten weer op te bouwen. Het hof baseert zijn beslissing mede op een betere hechting van de jonge kinderen met de moeder en laat zwaar meetellen dat de moeder heeft verklaard dat zij in staat is om de kinderen in Turkije een goed toekomstperspectief te bieden. Zij heeft huisvesting en een school geregeld. Er is een omgangsregeling vastgesteld, die door de moeder, naar haar zeggen, zal worden nageleefd. Na de verhuizing is de afstand een praktische belemmering voor het contact tussen de vader en de kinderen, maar het hof acht dit niet van doorslaggevende betekenis. De ouders hebben er voor gekozen om hun leven als expats in te richten en daaraan is verbonden dat zij moeten reizen voor het onderhouden van familie- en gezinsrelaties. De toestemming wordt verleend.

Het Hof Den Bosch oordeelde in de volgende zaak. De moeder wil met de kinderen vanwege haar eigen gezondheid en haar nieuwe partner verhuizen naar Curaçao (ze heeft psoriasis).¹⁴ De ouders zijn nooit gehuwd geweest. Moeder heeft een nieuwe partner en heeft met hem inmiddels een kind. De vrouw heeft aangegeven dat zij, wat het hof ook beslist, in augustus 2009 zal verhuizen (met of zonder kind). Ze stelt een ruime omgangsregeling voor met de

¹¹ Van Blokland, p. 39.

¹² Hof Amsterdam 28 april 2009, *LJN* BI2763.

¹³ Hof Den Haag 1 april 2009 *LJN* BI2114.

¹⁴ Hof Den Bosch 29 januari 2009 *LJN* BH2812.

vader (vrijwel alle vakanties) en onbeperkt mail- en telefooncontact. Als ze geen toestemming krijgt, wil ze verhuizen zonder kind en wenst ze een even ruime omgangsregeling. Het hof geeft aan dat het belang van het kind niet altijd doorslaggevend hoeft te zijn in vragen rondom verhuizing, maar dat alle omstandigheden van het geval moeten worden meegewogen. Het kind (waarvan de leeftijd niet wordt vermeld) heeft zelf een brief geschreven aan het hof waarin zij meedeelt graag met haar moeder mee te willen naar Curaçao. Het hof hecht grote waarde aan deze brief. Het hof zet alle belangen die een rol spelen bij de beslissing tegenover elkaar en concludeert dat aan de moeder toestemming moet worden verleend. Het feit dat de moeder bereid is de vader een ruime omgangsregeling te bieden en dat hij daarvoor altijd welkom is, speelt daarbij een rol.

In een zaak die speelde voor het Hof Den Haag betrof het twee kinderen, geboren in 1995 en 1998 in Egypte.¹⁵ De man woonde in Nederland en de vrouw woonde aanvankelijk in Egypte met de kinderen; zij wilde niet naar Nederland komen. Pas in 2001, toen de man dreigde van haar te zullen scheiden als ze niet naar Nederland kwam, is ze naar Nederland gekomen. De vrouw woont en werkt inmiddels in Abu Dhabi en de kinderen zijn bij haar. Het hof is van mening dat uit de stukken blijkt dat de moeder de kinderen tegen hun vader opzet en probeert hem uit hun leven te bannen. De vader heeft tijdens het huwelijk invulling gegeven aan zijn zorgplicht en het hof ziet geen reden om de man te diskwalificeren als vader. De moeder stelt haar eigen belang boven dat van de kinderen. Bovendien heeft zij de noodzaak van haar vertrek naar Abu Dhabi niet aangetoond. Ze krijgt geen toestemming om met de kinderen naar Egypte te verhuizen.

Begin dit jaar kreeg ook de Hoge Raad een verhuizingszaak voorgelegd. De vader dient een verzoek in om vast te stellen dat, na verhuizing van de moeder, de hoofdverblijfplaats van de twee kinderen, geboren 1998 en 2000, bij hem is.¹⁶ Het belang van de moeder is het samenwonen met haar nieuwe vriend, met wie zij enige jaren een relatie heeft. De nieuwe woonplaats ligt tien km verderop en de kinderen zouden naar een andere school gaan. De nieuwe partner heeft een bedrijf dat vanwege de noodzakelijke bunkeropslag onder het huis niet verplaatsbaar is. Na de scheiding is er een uitgebreide omgangsregeling van 17 etmalen bij de moeder en 11 bij de vader, waarbij tussen vader en kinderen ook tussendoor nog regelmatig contact was. Deze regeling werkte goed. Het Hof Arnhem zet de Zwitserse verhuizingsmaatstaf voorop. Belangrijke factoren zijn dat het om een goed voorbereide verhuizing en een weloverwogen beslissing. Er zijn geen alternatieven beschikbaar door het werk van de vriend. Door de geringe afstand kan vader nog steeds zijn vaderrol, zoals hij dat zelf wil, goed uitoefenen en is een even uitgebreide omgangsregeling mogelijk. Meegewogen wordt dat het goed gaat met de kinderen en dat de moeder het grootste deel van de zorg verricht. In het cassatiemiddel wordt geklaagd over de ondeugdelijkheid van de belangenafweging, maar de Hoge Raad ziet geen aanleiding voor een inhoudelijke beoordeling.

Concluderend kan worden vastgesteld dat sinds de beslissing van de Hoge Raad de toets die in de jurisprudentie wordt aangelegd, wat meer ruimte lijkt te bieden voor een verhuizing met kinderen dan daarvoor. Gelet op het beperkte aantal zaken is voorzichtigheid met deze bevinding op zijn plaats. Feit is wel dat in van de zeven onderzochte zaken slechts één maal geen toestemming is gegeven. Zes van deze zaken zien op een verhuizing over de landsgrenzen heen. Bijzonder belangrijke factoren in de belangenafweging zijn goede contact- en omgangsmogelijkheden na de verhuizing, een voldoende zwaarwegend belang van de

¹⁵ Hof Den Haag 17 december 2008 *LJN* BG9476.

¹⁶ HR 9 januari 2009, *LJN* BG5054, *RFR* 2009, 39, vervolg op Hof Arnhem 17 juni 2008, *LJN* BD9860.

ouder bij de verhuizing (proportionaliteitsbeginsel) en de onmogelijkheid om op een andere wijze aan dat belang tegemoet te komen (subsidiariteitsbeginsel) en een goede en tijdige voorbereiding van de verhuizing. Dit laatste zou gezien kunnen worden als een zorgplicht van de verhuizende ouder om mogelijke negatieve effecten van een verhuizing te beperken en te voorkomen. Het geheel overziend sluiten deze bevindingen aan bij het eerder onderzoek. Hoe deze factoren uitpakken indien sprake is van een co-ouderschap is niet vast te stellen. In de enige zaak waarin praktisch sprake was van een co-ouderschap wordt de toestemming gegeven om te verhuizen, maar dat betreft een verhuizing van tien km, die de rol van de vader nauwelijks beïnvloedt.

Wel is het, wat ons betreft, een goede zaak dat de verhuizende ouder die de kinderen mee wil nemen, zijn belang kan aantonen en dat dit belang ook een rechtens te respecteren belang is, dat voldoende zwaarwegend is. In de expatzaak waar de moeder toestemming krijgt naar Istanbul te verhuizen, komt in het geheel niet aan de orde wat het belang van de moeder bij de verhuizing is. Het feit dat het hier om een expat-gezin gaat, heeft een grote rol gespeeld in de belangenafweging.¹⁷ Toch is opvallend, dat niet blijkt waarom de moeder wil verhuizen en wat haar belang daarbij precies is en of er alternatieven zijn om aan dat belang tegemoet te komen zonder een dergelijke verhuizing over de grenzen heen. Het Hof Den Haag¹⁸ dat in deze zaak oordeelt, gaat hier in het geheel aan voorbij. Het strekt tot aanbeveling om expliciet te motiveren wat het belang van de verhuizende ouder inhoudt en waarom het zwaarder weegt gewogen tegen het belang van de kinderen en de achterblijvende ouder, waarbij onderzocht moet worden welke mogelijke alternatieven er zijn.

3. De betekenis van “gelijkwaardig ouderschap” in de Wet Bevordering voorgezet ouderschap

Er is dus redelijk wat ruimte voor ouders die willen verhuizen, zelfs als dit over de landsgrenzen heen gaat. Blijft dat ook zo? Een klein jaar na de uitspraak van de Zwitserse verhuizing is de Wet bevordering voorgezet ouderschap inwerking getreden. Art. 1:247 bevat nu de plicht voor de ene ouder om de band van het kind met de andere ouder te bevorderen. Bovendien is een nieuw lid ingevoegd waarin is bepaald dat kinderen na het uiteengaan van hun ouders het recht behouden op een gelijkwaardige opvoeding en verzorging door beide ouders. Het idee achter de wet is dat kinderen er baat bij hebben dat ouders ook na een scheiding actief betrokken blijven bij de opvoeding en zorg voor de kinderen, zodat ze met beide ouders een band op kunnen bouwen. Om deze actieve betrokkenheid te realiseren moeten ouderparen wanneer zij willen scheiden een ouderschapsplan opstellen waarin zij beschrijven hoe zij vorm gaan geven aan hun ouderschap na de scheiding.

Heeft deze wet ook gevolgen voor de manier waarop met de verhuizing van een van beide ouders om moet worden gegaan? Dat ligt er helemaal aan hoe het begrip ‘gelijkwaardig ouderschap’ uit art. 1:247 lid 5 wordt geïnterpreteerd. De wetsgeschiedenis bij het amendement is op dit punt bijzonder summier en geeft hier geen uitsluitsel over. In de toelichting op het amendement van de Wit wordt op dit punt gesteld dat *‘Het in het belang van het kind is dat het contact heeft met beide ouders en dat het ook verzorgd wordt door beide ouders. (...) Gelijke rechten en plichten voor beide ouders is de basis om beide ouders onvoorwaardelijke opvoedingsverantwoordelijkheid te laten dragen. (...) Deze wettelijke basis geeft ouders een uitgangspunt om gezamenlijk tot een bij hun situatie passende*

¹⁷ Vgl. Hof Den Haag 22 augustus 2007, L/JN BB3142.

¹⁸ Hof Den Haag 1 april 2009 L/JN BI2114.

oplossing te komen'.¹⁹ Ook relevant in deze context zijn de parlementaire stukken inzake het wetsvoorstel beëindiging huwelijk zonder rechterlijke tussenkomst waarin gelijkwaardig ouderschap een belangrijke rol speelt.²⁰ Het gaat het bestek van deze bijdrage te buiten om een uitgebreide analyse van die parlementaire stukken te maken, maar in ieder geval is duidelijk dat deze bepaling is ingegeven door de wens principieel uit te drukken dat moeders en vaders in beginsel even geschikt zijn om kinderen op te voeden en aan te geven dat er na scheiding geen impliciete voorrangregel voor moeders geldt.²¹ De indiener van het initiatief wetsvoorstel heeft na aandringen aangegeven dat het bij gelijkwaardigheid niet ging om gelijkheid in principiële zin, maar om gelijk in waarde,²² kortom het gaat dus om gelijkwaardigheid en niet om kwantitatieve gelijkheid. Voorop staat verder dat er veel ruimte is voor maatwerk waarbij rekening kan worden gehouden met het belang van het kind en met de feiten en omstandigheden van het geval, zowel tijdens de relatie²³ als na het verbreken ervan. Een standaard 50-50 procent zorgverdeling is geenszins beoogd.²⁴ Een klassieke omgangsregeling behoort ook nu nog tot de mogelijkheden.²⁵ Aan de andere kant is het wel de bedoeling dat de band met de andere ouder op een of andere manier in stand blijft na scheiding. Op basis van de parlementaire geschiedenis moet de conclusie worden getrokken dat de wetgever niet heeft beoogd het begrip gelijkwaardig ouderschap in kwantitatieve zin op te vatten.

Afgezien van de argumenten gebaseerd op de parlementaire geschiedenis, zijn er steekhoudende redenen te vinden in sociaal-wetenschappelijk onderzoek die pleiten voor de nodige flexibiliteit. Uit onderzoek komt namelijk naar voren dat het conflictpotentieel van de ouders een belangrijke rol bij het welbevinden van kinderen na een scheiding. Ernstige, langdurende conflicten zijn een belangrijke risicofactor voor een gezonde ontwikkeling van scheidingskinderen.²⁶ Uit onderzoek naar ouders en kinderen in Nederland die na 1998 zijn gescheiden blijkt weliswaar dat er meer omgang en contact is met de vader en dat kinderen gemiddeld genomen langer bij de vader verblijven. Uit datzelfde onderzoek blijkt echter ook dat kinderen en moeders zich significant minder goed voelen dan moeders en kinderen na scheiding in de periode vóór 1998. De verklaring daarvoor wordt gezocht in toegenomen conflicten tussen de ouders.²⁷ Ander onderzoek uit de sociaal-wetenschappelijke hoek lijkt er op te wijzen dat voor jonge kinderen andere uitgangspunten gelden (vaker, korter contact)²⁸ en dat bij het opstellen van een ouderschapsplan rekening gehouden moet worden met de ontwikkelingsfase waarin het kind zich bevindt.²⁹

¹⁹ *Kamerstukken II* 2006/2007 30 145 nr. 26.

²⁰ *Kamerstukken I* 30 145 C, p. 2.

²¹ Zie over de ontwikkelingen rond het begrip gelijkwaardig ouderschap in de parlementaire geschiedenis van het betreffende wetsvoorstel. J. Kok, 'Gelijkwaardig ouderschap: een nieuwe norm in het scheidingsrecht' in M.V. Antokolskaia, *Herziening van het echtscheidingsrecht: Administratieve echtsscheding, mediation, voortgezet ouderschap*, Amsterdam: Uitgeverij SWP, 2006, p. 176-190.

²² *Handelingen II* 26 mei 2005, p. 5081.

²³ *Kamerstukken I* 30 145 C, p. 5.

²⁴ *Kamerstukken I* 2005-2006 30 145 C, p. 2; *Kamerstukken I*, 2005-2006, nr. E, p. 10; *Handelingen I*, 13 juni 2006, p. 31-1419.

²⁵ *Handelingen II* 26 mei 2005, p. 85-5080 waar dit expliciet aan de orde wordt gesteld.

²⁶ A.P. Spruijt, *Omgang met scheidingskinderen en ouderlijke ruzies*, *FJR* 2009, p. 41-46, p. 43.

²⁷ A.P. Spruijt, *Omgang met scheidingskinderen en ouderlijke ruzies*, *FJR* 2009, p. 41-46, p. 43.

²⁸ P. Vermeulen, *Een ouderschapsplan maken: praktische tips en adviezen voor ouders die gaan scheiden*, Rotterdam: Uitgeverij Ad Donker, 2008, p. 49 e.v.

²⁹ Zie bijvoorbeeld L.A. Groenhuijsen, *Ouderschapsplan: de vele gezichten van het belang van het kind*, Amsterdam: Uitgeverij SWP 2006 en C. van Leuven & A. Hendriks, *Kind in bemiddeling: Over de transformatie van ex-partners in collega-ouders en de kindermomenten in bemiddeling*, Amsterdam: Uitgeverij SWP, 2006.

Ook deze gegevens pleiten ervoor om gelijkwaardig ouderschap als een uitgangspunt te nemen, maar voor de invulling daarvan in het concrete geval vooral te beoordelen wat in het belang van het kind is. Daarbij speelt een grote rol of een zorg- en opvoedverdeling de aanleiding vormt voor een oneindige reeks conflicten, of de ouders kunnen communiceren met elkaar en of de omgangsregeling en de overgang van het ene naar het andere huishouden soepel verloopt. Het feit dat een deel van de ouders onder het huidige regime al serieuze, langlopende conflicten heeft die grote nadelige gevolgen voor het kind kunnen hebben, doet het ergste vrezen voor een opgelegde samenwerking die veel verder gaat.

In de literatuur bestaat verschil van mening over de vraag hoe het begrip gelijkwaardig ouderschap geïnterpreteerd moet worden. Er zijn auteurs die ervan uitgaan dat het hier om een kwantitatieve gelijkwaardigheid gaat, waarbij zelfs een klassieke omgangsregeling niet meer toegestaan is als ouders daar voor kiezen³⁰ en er zijn anderen die ervan uitgaan dat het hier om een kwalitatieve gelijkwaardigheid gaat.³¹ Uiteindelijk moet worden afgewacht hoe er in de rechtspraak en jurisprudentie mee wordt omgegaan.

4. Conclusie: gelijkwaardig ouderschap hoeft niet aan verhuizing in de weg te staan

Zou men uitgaan van een ‘recht op een eerlijk verdeeld kind’, dan wordt het voor een ouder erg moeilijk om met of zonder de kinderen te verhuizen. Een goed lopend co-ouderschap is alleen te realiseren wanneer de ouders bij elkaar in de buurt wonen, zodat de kinderen zonder al te veel moeite naar dezelfde school kunnen gaan en hun sociale leven kunnen voortzetten. Dit geldt zowel voor een verhuizing binnen als buiten Nederland. Zelfs een verdeling waarbij de kinderen het merendeel van de tijd bij de ene ouder wonen en om de zoveel tijd een weekend bij de andere ouder doorbrengen, kan al moeilijk realiseerbaar zijn na een verhuizing, zeker wanneer de verhuizende ouder naar het buitenland vertrekt. Moet gelijkwaardig ouderschap dan noodzakelijkerwijs betekenen dat ouders niet meer met of zonder kinderen mogen verhuizen, wanneer dit voor een andere baan of een nieuwe relatie noodzakelijk is?

Gaat men daarentegen, zoals wij hier beargumenteerd aangeven, uit van het idee dat gelijkwaardig ouderschap hoogstens een kwalitatieve verplichting in het leven roept, een inspanningsverbintenis en geen resultaatsverbintenis, dan is het niet de factor tijd die bepaalt of ouders aan deze verplichting voldoen, maar de manier waarop ouders betrokken zijn bij de opvoeding van hun gezamenlijke kinderen na scheiding. Dit kan op velerlei manieren, maar laat vooral de ruimte om het ouderschap in te vullen op een manier die vanuit het kind gezien en binnen de context van de gezinssituatie acceptabel is. Beslissingen over ouderschap na scheiding, en dus ook over een eventuele verhuizing, zijn maatwerk en daarbij past een flexibele interpretatie van het begrip ‘gelijkwaardig ouderschap.’ Het belang van de kinderen staat hierbij zondermeer voorop, maar er moet ook ruimte zijn om andere belangen mee te wegen. Dit kunnen de belangen van de beide ouders zijn, maar ook andere belangen van de kinderen dan het belang om een band met beide ouders te behouden. Dit stemt overeen met het beeld dat uit de huidige rechtspraak naar voren komt. Zolang voldaan is aan de voorwaarden zoals die in de jurisprudentie tot ontwikkeling zijn gekomen en die hiervoor besproken zijn, is er geen steekhoudend argument om de toestemming voor verhuizing niet te

³⁰ F. Schonewille, De Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding is een feit: exit de klassieke omgangsregeling, *WPNR* 2009/6800, p. 430-442.

³¹ J. Kok, Gelijkwaardig ouderschap, *FJR* 2007, p. 98. J.C.E. Ackermans-Wijn en G.W. Brands-Bottema, De invoering van het ouderschapsplan: goed bedoeld, maar slecht geregeld, *Trema*, nr. 2 2009, p. 45-53.

verlenen. In dat geval is de band met de niet-verhuizende ouder veilig gesteld. Van strijd met de nieuwe normen in artikel 1:247 is in die omstandigheden dan ook geen sprake. Naar onze verwachting zal er dan ook geen breuk komen in de rode draad die in de recente jurisprudentie is uitgezet.